

What Were Bilaam's Intentions?

A Case Study of Pshat and Drash

1. פרשת בלק פרק כב

- ב. וַיֵּרָא בְלָק בְּוַצְפּוֹר אֶת כָּל-אֲשֶׁר-עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַמְרֵי:
- ג. וַיִּגְדַּר מוֹאָב מִפְּנֵי הָעָם מְאֹד כִּי רַב-הָיָה וַיִּקַּץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
- ד. וַיֹּאמֶר מוֹאָב אֶל-זוֹקְנֵי מִדְיָן עִתָּהּ יִלְחַכּוּ הַקְּהָל אֶת-כָּל-סִבְיַתְיָנוּ כַּלְחָף הַשְּׂוֹר אֶת יִרְק הַשְּׂדֵה וּבְלָק בְּוַצְפּוֹר מְלֹךְ לְמוֹאָב בְּעַת הַהוּא:
- ה. וַיִּשְׁלַח מְלָאָכִים אֶל-בְּלַעַם בֶּן-בְּעֹר פְּתוּרָה אֲשֶׁר עַל-הַנֶּהָר אֲרָץ בְּנֵי-עַמּוֹ לְקַרְאֵלּוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עִם יֵצֵא מִמִּצְרָיִם הַגָּה כִּסֶּה אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי:
- ו. וְעַתָּה לְכֵה-נָא אָרְהֵלִי אֶת-הָעָם הַזֶּה כִּי-עֲצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוּלַי אוּכַל נִכְהֵבוּ וְאֶגְרָשְׁנוּ מִן-הָאָרֶץ כִּי לְדַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר-תִּבְרָךְ מִבְּרֹךְ וְאֲשֶׁר תֵּאָר יוֹאֵר:
- ז. וַיִּלְכוּ זִקְנֵי מוֹאָב וְזוֹקְנֵי מִדְיָן וַקְּסָמִים בְּיָדָם וַיָּבֵאוּ אֶל-בְּלַעַם וַיַּדְבְּרוּ אֵלָיו דְּבָרֵי בְלָק:
- ח. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינּוּ פֹה הַלְיִלָה וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם דָּבָר כַּאֲשֶׁר יִדְבַּר יְהוָה אֵלַי וַיִּשְׁבוּ שְׂרֵי-מוֹאָב עִם-בְּלַעַם:
- ט. וַיָּבֵא אֲלֵיהֶם אֶל-בְּלַעַם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ:
- י. וַיֹּאמֶר בְּלַעַם אֶל-הָאֱלֹהִים בְּלָק בְּוַצְפּוֹר מְלֹךְ מוֹאָב שְׁלַח אֵלַי:
- יא. הַגָּה הָעָם הַיֵּצֵא מִמִּצְרָיִם וַיִּכַּס אֶת-עֵינֵי הָאָרֶץ עִתָּהּ לְכֵה קְבֵה-לִי אֹתוֹ אוּלַי אוּכַל לְהִלָּחֵם בּוֹ וְגַרְשָׁתִּיו:
- יב. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶל-בְּלַעַם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא:
- יג. וַיִּקָּם בְּלַעַם בַּבֶּקֶר וַיֹּאמֶר אֶל-שְׂרֵי בְלָק לְכוּ אֶל-אַרְצְכֶם כִּי מֵאֵן הִנֵּה לַתַּתִּי לְהִלָּךְ עִמָּכֶם:
- יד. וַיִּקְוִמוּ שְׂרֵי מוֹאָב וַיָּבֵאוּ אֶל-בְּלָק וַיֹּאמְרוּ מֵאֵן בְּלַעַם הִלָּךְ עִמָּנוּ:
- טו. וַיִּסָּף עוֹד בְּלָק שְׁלַח שְׂרֵי רַבִּים וְנִכְבְּדִים מֵאֵלֶּה:
- טז. וַיָּבֵאוּ אֶל-בְּלַעַם וַיֹּאמְרוּ לוֹ פֹה אָמַר בְּלָק בְּוַצְפּוֹר אֶל-נְאֻם תִּמְנַע מִהִלָּךְ אֵלַי:
- יז. כִּי-כַבֵּד אֶכְבְּדֶךָ מְאֹד וְכָל אֲשֶׁר-תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וּלְכֵה-נָא קְבֵה-לִי אֶת הָעָם הַזֶּה:
- יח. וַיַּעַן בְּלַעַם וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדֵי בְלָק אִם-יִתְּנוּ-לִי בְלָק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת-פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קְטָנָה אוֹ גְדוֹלָה:
- יט. וְעַתָּה שָׁבוּ נָא בְּנֵה גַם-אַתֶּם הַלְיִלָה וְאֶדְעָה מִה-יִסָּף יְהוָה דְּבַר עַמִּי:
- כ. וַיָּבֵא אֲלֵיהֶם אֶל-בְּלַעַם לֵימֹר לוֹ אִם-לְקַרְאֵ לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לְךָ אִתָּם וְאִךְ אֶת-הַדְּבָר אֲשֶׁר-אָדַבַר אֵלֶיךָ אִתּוֹ תַעֲשֶׂה:
- כא. וַיִּקָּם בְּלַעַם בַּבֶּקֶר וַיִּחַבֵּשׁ אֶת-אַתָּנּוֹ וַיִּלָּךְ עִם-שְׂרֵי מוֹאָב:
- כב. וַיִּחַר-אַף אֲלֵיהֶם כִּי-הוֹלִךָ הוּא וַיִּתְיַצֵּב מִלֵּאָף יְהוָה בַּדֶּרֶךְ לִשְׁטוֹן לוֹ וְהוּא רֹכֵב עַל-אַתָּנּוֹ וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ:
- כג. וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת-פִּי הָאֹתָן וַתֹּאמֶר לְבַלַּעַם מִה-עֲשִׂיתִי לְךָ כִּי הִפְתִּיתִנִי זֶה שְׁלַח רַגְלִים:
- כד. וַיֹּאמֶר בְּלַעַם לְאֹתָן כִּי הִתְעַלְלַתְּ בִּי לוֹ יִשְׁחָרֵב בְּיָדִי כִּי עַתָּה הִרְגַתִּיךָ:
- כה. וַתֹּאמֶר הָאֹתָן אֶל-בְּלַעַם הֲלוֹא אָנֹכִי אֶתְנֶנְךָ אֲשֶׁר-רָכַבְתָּ עָלַי מִעוֹדְךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן הִסְכַּנְתִּי לַעֲשׂוֹת לְךָ כֹּה וַיֹּאמֶר לֹא:
- כו. וַיִּגַּל יְהוָה אֶת-עֵינָיו בְּלַעַם וַיֵּרָא אֶת-מִלְאָף יְהוָה נֹצֵב בַּדֶּרֶךְ וְסָרְבּוּ שְׁלִפָּה בְּיָדוֹ וַיִּקַּד וַיִּשְׁתַּחוּ לְאַפּוֹ:

- לב. וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלֶּאֱדָה יְהוָה עַל-מָה הִכִּיתָ אֶת-אַתְנָחָדָה זֶה שְׁלוֹשׁ רִגְלִים הִגָּה אֲנִכִּי יֵצְאֵתִי לְשֹׁטָן כִּי-יָרַט הַדָּרָד לְנִגְדֵי:
- לג. וַתִּרְאֵנִי הָאֱתוֹן וַתֵּט לִפְנֵי זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים אוֹלֵי נִטְתָּה מִפְּנֵי כִי עָתָה גַם-אֶתְכָה הַרְגָתִי וְאוֹתָהּ הִתִּייתִי:
- לד. וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-מִלְאָךְ יְהוָה חֲטֹאתִי כִּי לֹא יָדַעְתִּי כִּי אַתָּה נֹצֵב לְקִרְאָתִי בַּדָּרָד וְעָתָה אִם-רַע בְּעֵינַיִךְ אֲשׁוּבָה לִי:
- לה. וַיֹּאמֶר מִלְאָךְ יְהוָה אֶל-בַּלְעָם לֵךְ עִם-הָאֲנָשִׁים וְאַפְסֵם אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אָדַבֵּר אֵלֶיךָ אַתּוֹ תִּדְבָּר וְיִלְךְ בַּלְעָם עִם-שְׂרָי בְּלֶק:
- לו. וַיִּשְׁמַע בְּלֶק כִּי בָא בַלְעָם וַיֵּצֵא לְקִרְאָתוֹ אֶל-עֵיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל-גְּבוּל אֲרָזוֹן אֲשֶׁר בְּקֶצֶה הַגְּבוּל:
- לז. וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל-בַּלְעָם הֲלֹא שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לְקִרְאָתְךָ לָמָּה לֹא-הִלַּכְתָּ אֵלַי הַאֲמַנְמָם לֹא אוֹכַל כַּבָּדָךְ:
- לח. וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בְּלֶק הִנֵּה-בָאתִי אֵלֶיךָ עִתָּה הִנְכִּל אוֹכַל דַּבָּר מֵאוֹמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יֵשִׁים אֵלֶיךָ בְּפִי אַתּוֹ אָדַבֵּר:

פרק כ"ג

- יא. וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל-בַּלְעָם מָה עָשִׂיתָ לִּי לָקַב אִיבִי לְקַחְתִּיךָ וְהִגָּה בְּרַכְתָּ בְּרָד:
- יב. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יֵשִׁים יְהוָה בְּפִי אַתּוֹ אֲשַׁמֵּר לְדַבָּר:
- כה. וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל-בַּלְעָם גַּם-קָב לֹא תִקְבְּנוּ גַם-בְּרָד לֹא תִכְרַכְּנוּ:
- כו. וַיַּעַן בַּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל-בְּלֶק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר-יִדְבָּר יְהוָה אַתּוֹ אֲעֲשֶׂה:
- כז. וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל-בַּלְעָם לְכֵה-נָא אֶקְחֶךָ אֶל-מְקוֹם אַחַר אוֹלֵי יִישׂרָאֵל בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים וּמִבְּתוֹ לִי מִשָּׁם:

פרק כ"ד

- א. וַיִּרְא בַלְעָם כִּי טוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְכַבֵּד אֶת-יִשְׂרָאֵל וְלֹא-הֵלֵךְ כְּפַעַם-בְּפַעַם לְקַרְאֵת נְחֹשִׁים וַיִּשֵׁת אֶל-הַמִּדְבָּר פָּנָיו:
- י. וַיִּחַר-אַף בְּלֶק אֶל-בַּלְעָם וַיִּסְפֹּק אֶת-כַּפָּיו וַיֹּאמֶר בְּלֶק אֶל-בַּלְעָם לָקַב אִיבִי קִרְאֵתִיךָ וְהִגָּה בְּרַכְתָּ בְּרָד זֶה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים:
- יא. וְעָתָה בְּרַח-לְךָ אֶל-מְקוֹמְךָ אִמְרָתִי כַּבֵּד אַכְבְּדֶךָ וְהִגָּה מִנְעַנְךָ יְהוָה מִכְבוֹד:
- יב. וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל-בְּלֶק הֲלֹא גַם אֶל-מִלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר-שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר:
- יג. אִם-יִתְּנוּ-לִי בְּלֶק מִלֹּא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לְעַבֵּר אֶת-פִּי יְהוָה לְעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלִּבִּי אֲשֶׁר-יִדְבָּר יְהוָה אַתּוֹ אָדַבֵּר:
- כה. וַיִּקָּם בַּלְעָם וַיִּלְךְ וַיִּשָּׁב לְמִקְוֹוֹ וְגַם-בְּלֶק הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ: {פ}

2. פרשת חיי שרה פרק כד

כט. וּלְרַבְקָה אַח וַיִּשְׁמוּ לָהּ וַיִּרְצַן לָהּ אֶל-הָאִישׁ הַחֹזֵץ אֶל-הָעֵינוֹ:

ל. ויהי | פראת את-הנזם ואת-הצמדים על-ידי אחתו וכשמעו את-דברי רבקה אחתו לאמר פה-דבר אלי האיש ויבא אלי-האיש והנה עמד על-הגמלים על-העין:
לא. ויאמר בוא ברוך יהוה למה תעמל בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים:
לב. ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו:

3. פרשת ויצא פרק כ"ט

יג. ויהי כשמע לכן את-שמע | יעקב בן-אחתו ויגרץ לקראתו ויספק-לו וינשק-לו ויביאהו אל-ביתו ויספר ללכן את כל-הדברים האלה:
יד. ויאמר לו לכן אך עצמי ובשרי אתה נישב עמו תודש ימים:
טו. ויאמר לכן ליעקב הכי-אתי אתה ועבדתי חנם הגידה לי מה-משפחתך:
טז. ויללכן שתי בנות שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל:
יז. ועיני לאה רבות ורחל הקימה ופתתאר ופת מראה:
יח. ויאהב יעקב את-רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה:
יט. ויאמר לכן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמדי:

4. פרשת מטות פרק לא

טו. ויאמר אליהם משנה החייתם כל-נקבה:
טז. הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר-מעל ביהונה על-דבר-פצור ותהי המגפה בענת יהונה:

5. ספרי במדבר קנז:ה

הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם – מה היה דבר בלעם? אמר להם: אפילו אתם מכניסים כל המונות שבעולם לא אתם יכולים להם! שמא מרובים אתם מן המצרים, שנאמר (שמות יד) ויקח שש מאות רכב בחור? אלא בואו, ואני נותן לכם עצה מה תעשו: אלהיהם של אלו שונא זמה. העמידו לכם נשיכם ובנותיכם בזמה, והם שטופים בזמה, ואלהיהם שולט בהם! שזה כלל: שכל זמן שישראל עושים רצונו – הוא נלחם להם, שנאמר (שמות יד) ה' ילחם לכם, ובזמן שאין עושים רצונו – כביכול הוא נלחם בם שנאמר (ישעיה סג) ויהפך להם לאויב, ולא עוד, אלא שעושה את הרחמן אכזרי, שנאמר (איכה ב) היה ה' כאויב בלע ישראל:

6. במדבר רבה כ':ט'

הנה העם היצא ממצרים, עתה לכה קבה לי אתו, להודיע ששונא יותר מבלק, שבלק לא אמר קבה, אלא ארה, ונה קבה בפרוש, הוא אמר (במדבר כב, ו): ואגרשנו מן הארץ, והוא אומר (במדבר כב, יא) וגרשתיו, מן העולם הזה ומן העולם הבא.

7. במדבר רבה כ':י'

ויאמר אליהם אל בלעם לא תלך עמכם (במדבר כב, יב), אמר לו אם פן אקללם במקומי, אמר לו (במדבר כב, יב): לא תאר את העם. אמר לו אם פן אברכם, אמר לו אין צריכין לברכתך (במדבר כב, יב): פי ברוך הוא, אומרים לה לצרעה לא מן הבשר ולא מן עקציה. (במדבר כב, יג):

ויקם בלעם בפקר ויאמר אל שרי בלק, לא אמר להם בלעם, לא נתן לי רשות לילך ולקלל, אלא (במדבר כב, ג): לתתי להלך עמכם, אמר לי אין כבודך לילך עם אלו אלא עם גדולים מהן ויהוא תפץ בכבודי. לפיכך (במדבר כב, טו): ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים. (במדבר כב, יז): כי כבד אכבדך מאד, יותר ממה שהיית נוטל לשעבר אני נותן. (במדבר כב, יח):

8. רמבן בלק כב:כ "אם"

והנה השם אמר לו כבר הודעתך כי העם ברוך הוא ולא תוכל לקללם ועתה חזרו לפניך ואם לקרוא לך בלבד באו כלומר שיתרצו בלכתך עמהם על מנת שלא תקלל את העם כאשר הודעתך מתחלה קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה שאפילו אם אצוה אותך לברך שתברכם ו לא תירא מבלק וזה טעם **אם לקרא** וכן היה החפץ לשם הנכבד מתחלה שילך עמהם אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג בענינם כאשר יצוה כי הרצון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא לגוים והנה היה על בלעם להגיד כן לשרי בלק ולאמר הנה הרשה השם אותי להיות קרוא לכם בלבד אבל על מנת שלא לקלל את העם ועל מנת שאם יצוה אותי לברך שאברכם ואם לא יתרצו בכך יהיו מניחים אותו כי גם בפעם הזאת השנית אמר בלק (במדבר כ"ב:י"ז) ולכה נא קבה לי את העם הזה לא יחפוץ בו להודיעו עתידות ולא לדבר אחר זולתי לקוב את העם והנה בלעם מרוב חפצו ללכת לא הודיעם זה ולא אמר להם כלום ויקם בבקר ויחבוש את אתונו וילך עמהם כרוצה להשלים חפצם על כן חרה אף ה' כי הולך הוא שאלו הודיעם לא היה הולך

9. בראשית רבה נ"ה:ח'

וישכם אברהם בפקר ויחבש את חמרו - (בראשית כב, ג), אמר רבי שמעון בן יוחאי אהבה מקלקלת את השויה וישנאה מקלקלת את השויה. אהבה מקלקלת את השויה דכתיב: וישכם אברהם בפקר וגו', ולא היה לו פמה עבדים, אלא אהבה מקלקלת את השויה. וישנאה מקלקלת את השויה, שנאמר (במדבר כב, כא): ויקם בלעם בפקר ויחבש את אתונו, ולא היו לו פמה עבדים, אלא ישנאה מקלקלת את השויה... אמר רבי שמעון בן יוחאי תבוא חבשה ותעמד על חבשה, תבוא חבשה ויחבש אברהם אבינו לילך ולעשות רצונו של מקום של מי שאמר והיה העולם, שנאמר (בראשית כב, י): וישלח אברהם את ידו וגו', ותעמד על חבשה ויחבש בלעם לילך ולקלל את ישראל.

10. במדבר רבה כ:י"ב

...מ'ד וישכם - קדם ועמד בזריזות הוא בעצמו, אמר לו הקדוש ברוך הוא, רשע, כבר קדמך אברהם אביהם לעקד את יצחק בנו, (בראשית כב, ג): וישכם אברהם בפקר ויחבש את חמרו וגו'. (במדבר כב, כא):

וילך עם שרי מואב - ללמדך שהיה שמח בפרענות ישראל כמותן.

11. במדבר רבה כ:ט"ו

ועתה אם רע בעיניך אשובה לי, אמר לו אני לא הלכתי עד שאמר לי הקדוש ברוך הוא (במדבר כב, כ): קום לך אתם, ואתה אומר שאחזור, כך אמנתו, לא כך אמר לאברהם להקריב את בנו ואחר כך (בראשית כב, יא יב): ויקרא מלאך ה', ויאמר אל תשלח ידך, למוד הוא לומר דבר ומלאך מחזירו, ועכשו הוא אומר לי לך אתם, ועכשו אם רע בעיניך אשובה לי.